

کاربگه‌ریبا ستراتیجییه‌تا هه‌ستیکی‌ن ماسی د‌بابه‌تی گوهورینا واتاییدا ل ده‌ف فی‌رخوازین پشکا زمانی کوردی یین فاکولتییبا زانستین مرو‌فایه‌تی ل زانکویا زاخو

ژیروان سه‌عید حاجی به‌دری

پشکا زمانی کوردی، فاکولتییبا زانستین مرو‌فایه‌تی، زانکویا زاخو، هه‌رئما کوردستانا عیراقی

بوخته:

Article Info

Received: April, 2023

Revised: April, 2023

Accepted: May, 2023

Keywords

ستراتیجییه‌ت، هه‌ستیکی‌ن ماسی، واتا، گوهورین، ئامار.

Corresponding Author

Jirwan.badre@uoz.edu.krd

ستراتیجییه‌تا هه‌ستیکی‌ن ماسی ژ ستراتیجییه‌تین هه‌زا ره‌خه‌بی یه یین د‌گشت بوارین ژیانیدا سوودمه‌ندن و بو روونکرنا ئاریشه‌یان و دیارکرنا چاره‌سه‌ری بۆ ئه‌وی ئاریشه‌یی یان بواری ده‌یت بکاره‌یینان، بواری په‌روه‌رده و فی‌رکر ژ بوارین گرنگه د‌ه‌می جفاکاندا نه‌خاسمه ل هه‌رئما کوردستانا عیراقی و ستراتیجییه‌تین روونکرنا بابه‌تان د‌ بواری فی‌رکرئیدا بۆ سه‌دی بیست و ئیکێ گرنگن، چونکی سه‌دی بیست و ئیکێ گوهورین و پێش‌فه‌چوونین به‌ز د‌ بواری ته‌کنۆلۆجییا و فی‌رکرئیدا په‌یدا د‌بن، ئه‌ف فه‌کۆلینه ل ژیر نافی (کاربگه‌ریبا ستراتیجییه‌تا هه‌ستیکی‌ن ماسی د‌بابه‌تی گوهورینا واتاییدا ل ده‌ف فی‌رخوازین پشکا زمانی کوردی یین فاکولتییبا زانستین مرو‌فایه‌تی ل زانکویا زاخو) به و ئه‌ف ستراتیجییه‌ته ب تی د‌ بواری فی‌رکرئیدا ناهینه بکاره‌یینان، به‌لکو د‌گشت بوارین ژیان و کاراندا ده‌ینه به‌رحه‌سته‌کر، د‌ئه‌ف فه‌کۆلینیدا باس ل کاربگه‌ریبا ستراتیجییه‌تا نافیری د‌بابه‌تی گوهورینا واتاییدا ل ده‌ف فی‌رخوازین قوناغا چواری یین پشکا زمانی کوردی ل زانکویا زاخو ب به‌راورد ل گه‌ل گرۆپه‌کی دی یین فی‌رخوازین هه‌مان پشک و قوناغ ب شیوازی ته‌قلیدی و پ ستراتیجییه‌ت هاتیه‌کر و هه‌ژمارا ئه‌وان فی‌رخوازین ل سه‌ر (70) ئی ژ هه‌ر دوو په‌گه‌زان دابه‌شدبیت و بۆ فه‌کۆلیئ (35) فی‌رخواز بۆ فی‌ریوون ل دویف ستراتیجییه‌تا هه‌ستیکی‌ن ماسییه و (42) فی‌رخواز بۆ فی‌ریوونا ته‌قلیدییه، ئه‌ف ستراتیجییه‌ته ل سه‌ر هۆکار و ئه‌نجامان ده‌يته دابه‌شکر و روونکرنا گوهورینا واتای ب ریکا ستراتیجییه‌تا نافیری ل سه‌ر هیلکاریبا هه‌ستین ماسی، کو هۆکار ل سه‌ر هه‌ر دوو لایین هه‌ستین ماسی ده‌ینه تو‌مارکر و د‌ سه‌ری ماسیدا بابه‌ت ده‌یت، ئه‌ف فه‌کۆلینه ل دویف ریبازا ئه‌زمونگه‌ری و ئاماره‌ییبا (spss) هاتیه‌ ئه‌نجامدان، د‌ ئه‌نجامدا دیاریوو، کو جوداهییبا ئاماره‌یی د‌ به‌رژه‌وندیبا فی‌رخوازین ل ستراتیجییه‌تا هه‌ستیکی‌ن ماسیدا پشکدار هه‌یه.

پیشه‌کی:

بابه‌تی گوهورینا واتاییدا و دیارکرنا هۆکار و ئه‌نجامین گوهورینی ب شیوه‌ی هیلکاری د‌وانه‌ییدا ژ لای فی‌رکاریفه، ستراتیجییه‌تا نافیری نوییه د‌فه‌کۆلینین زمانیدا و ب ریکا ئه‌وی دی ب شیوازه‌کی نوی وانه‌ی بۆ فی‌رخوازان پێشانده‌ین.
3. که‌ره‌سته‌ی فه‌کۆلیئ: داتایین فه‌کۆلیئ نمونه بۆ روونکرنا بابه‌تی گوهورینا واتای ژ گوهره‌را به‌هدی - ده‌فۆکا زاخو هاتینه وه‌رگرتن، هه‌روه‌سا فی‌رخوازین پشکا زمانی کوردی ل فاکولتییبا زانستین مرو‌فایه‌تی یا زانکویا زاخو وه‌ک داتا بۆ

1. ناف و نیشان: ئه‌ف فه‌کۆلینه ل ژیر ناف و نیشانی (کاربگه‌ریبا ستراتیجییه‌تا هه‌ستیکی‌ن ماسی د‌بابه‌تی گوهورینا واتاییدا ل ده‌ف فی‌رخوازین پشکا زمانی کوردی یین فاکولتییبا زانستین مرو‌فایه‌تی ل زانکویا زاخو) یه، هه‌وله‌که بۆ زانینا راده‌ی کاربگه‌ریبا ئه‌ف ستراتیجییه‌تی د‌بابه‌تی گوهورینا واتاییدا.
2. گرنگی و ئه‌گه‌ری هه‌له‌بژاندنا فه‌کۆلیئ: گرنگیبا فه‌کۆلیئ د‌ ئاشنا‌بوونا فی‌رخوازان ب ستراتیجییه‌تا نافیری د‌

گوهورپین د واتاییدا ب دوو شیوهیان دهیت:

1. واتایه کا نوی ب په یفه کا که فن بدن، ئانکو په یفه کا که فن ژلای و اتایفه بخوازین بؤ واتایه کا نوی.
 2. په یفه کا نوی ب واتایه کا که فن بدن، ئانکو په یفه کا نوی ب خواستنا واتای یا په یفه کا که فن بدهت (عه بدولوا حید موشیر دزه بی، 2010: 164)
 گوهورپینا واتای گه شه کرن و پئشقه چوونا هه ر قوناغ و سه رده مه کی ژیا نی دبیته نه گه ری په یدا بوونا په که یین زمانی و دهسته واژه یان یان ژن اف چوونا هنده ک په که یین زمانی یان په یدا بوونا هنده کین دی، کول جهی نه وان بکار دهین و هه ر بواره کی فه ره ننگه کا تایهت یا زمانی ب خؤفه هه به، چونکی (زمان زینده وهه کی زیندیبه و خوه دی تایه تمه نندین خؤ یین سروشتیه و گه شه کرنا زمانی ل دو یف یاساین جیگیره وه ک یاساین دی یین سروشت ل دو یف گه شه و گوهورپین دکهت) (مجد مبارک، 1960: 179، 180) و گه شکرنا زمانی نه وه ل سه رتیک رووینا دهت، به لکو ب بوورینا دهی دیارد بیت، گه شه کرن نه وه فه گوهاستنه ژ باره کی بؤ باره کی دی، کو دبیته شیوه په کی گوهورپین.

هوکارپین گوهورپینا واتای:

چهن دین هوکار دبنه نه گه ری په یدا بوونا نه فی دیارده بی، وه ک:
 1. هوکارپین زمانی: نه فه دهیته دابه شکر بؤ جه ند هوکارپین دی، وه ک هوکارپین جفاکی وه ک لایه نه شارستانی یین میلیه تان، کو داب و نه ریت و باوه ری و لایه نی رهوشنبری و کلتوری و زانستی و سیسته می ژیا نی ب خؤفه دگریت و هوکاری دی بی زمانی کارتی کرنا زمانان ل سه ر هه ف و پئدی بوون ب وه رگرتنا په یفان ژ هه ف و هوکاری دی بی نه ده بی، کو بابه تین نه ده بی هه مه رننگ و دبیته نه گه ری گه شه کرن و گوهورپینا واتای و هوکاری دی فه گوهاستنا زمانی ژ نفشه کی بؤ نفشه کی دی و سروشتی زمانی ژلای دهنگ و په یف و دهسته واژه یان وه ر دگرن (علی عبدالواحد وافی، 2004: 8)، وه ک:

په یفا که فن	په یفا گوهورپین
دجه بییت	هه لنگریت
کورتک	کاوه
ژاژین فه لاندی	زرقچک
نه هلیک	جوده لیک
لایک	سینیکا خوارین

ههروه سا هوکاره کی دی کو ژ زمانی ب خؤ دهر دکه فیت، نه وه) بهرکه هفتن و نژیکی بوون د ناقبه را په که یاندا په یدا دبیت و کارتی کرنی ل هه ف دکن و دبیزنه نه فی دیارده بی (نه خؤشیا واتای) (بیرو جیرو، 1988: 118)، بؤ نمونه د زمانی کوردیدا

ل گوهره را به هدینی و د ده فوکا زاخودا په یفا (بسه کنه) دهیت و بهرام بهر نه فی د ده فوکا دهوکیدا په یفا (راوسته) دهیت، هه مان و اتا و مه بهستی ددهن، لی ل دوو ژینگه هین زمانی یین جیاواز. هوکارپین جفاکی و شارستانی و زانستی: روله کی بهرچاف د گه شه کرنا واتاییدا هه به، کو پئشقه چوون گشت بوارین ژیا نی ب خؤفه دگریت، چونکی جه ند جفاک پئشقه بجیت دی په یف و دهسته واژه یین نوی ژ لای زانیه په یدا بن (ستیفن اولمان، 1997: 158-156)، بؤ نمونه د زمانی کوردیدا ل سالتین هه شتیان ژ چه رخی بیستی زه لامین کورد یین ب هه فزین بؤ پئشکی شکرنا هه فزینا خؤ بؤ هه فالان دا په یفا (ژنکا من) بکارهینیت و ل سالا دوو هزاری ژ چه رخی بیست و ئیکی په یفا (بجیکین من) بکارهینا به.

ههروه سا پئشقه چوونا زانستی و ته کنؤ لوجیا بی روله کی بهرچاف د گه شه و گوهورپینا واتاییدا ل سه ر هه می زمانان، چونکی هه ر نه بله که یشنه کا نوی په یدا دبیت د گه لدا کومه کا په یف و زارافان دهینه بکارهینان و نه فه د ناف زمانی کوردیدا خؤیادبیت، بؤ نمونه په یفین د سوشیال میدیا ییدا هه نه و پتریا نه وان د زمانی کوردیدا، وه ک زمانی ئینگیزی بکار دهین، لی ل دو یف فونه تیکا کوردی دهینه درکاندن، بؤ نمونه په یفا (ستوری) و چه ن دین په یفین دی زی ب هه مان و اتا دهینه بکارهینان، وه ک:

په یفا ئنگیزی	کوردیکرنا په یفا ئنگیزی
story	ستوری
share	شیر
block	بلوک
password	پاسورد
follower, follow	فولور، فولور
like	لایک
Tiktoker, facebook, sinapcht	تیکتوکر، فیسبوک، سیناچات سناپ
cominte	کومینت

yuotber	یوتوبه ر
mackupartis	مه یکناپ نارتیس
online	ونولاین
inflowens	ئینفلوئنس
Explor	ئیکسپلور
For you	فور یو
Subscreen	سابسکرین
tag	تاگ
strick	ستریک

2. هوکارپین دهر وونی: رؤل د گه شکرنا واتاییدا هه به، کو بؤ دهر برپین ژ رهوش و هه لچوون و بارؤدؤخی تاگ تیدا دهر یاز دبیت، کو ب نافی (نه ههستی یان سه په یکرنا واتای) دهیت (ستیفن اولمان، 1997: 163-164)، ل دو یف رهوش مروفی و سه رده می هنده ک په یفین نوی بؤ هنده ک دهر برینان په یدا دبن، وه ک:

د خشته یې ژماره (5) دا دیار دبیت، هژمارا تاکن سهمپلا فه کولین ل دویف بگورئ ره گهز دابهش دبیت ل سهر ره گهزی نیر (14) فیرخوازن و یین می (21) و سرجه م (35) فیرخواز، کو بهای تائی یی هژماری (0.8) کیمتره ژ بهای خشته یی (2.03) و نه فه ب نه بوونا جوداهی د نافهرا تاکن سهمپلا فه کولین یین فیریون ب ههستکین ماسی یین نیر و میدا د بابه تی گوهورینا و اتاییدا نینه، هوسان ههر دوو ره گهز د بابه تی گوهورینا و اتاییدا ل دویف ستراتیجیه تا ههستکین ماسی وه ک ئیکن و جوداهی د نافهرا نه واندان نینه.

نه انجام:

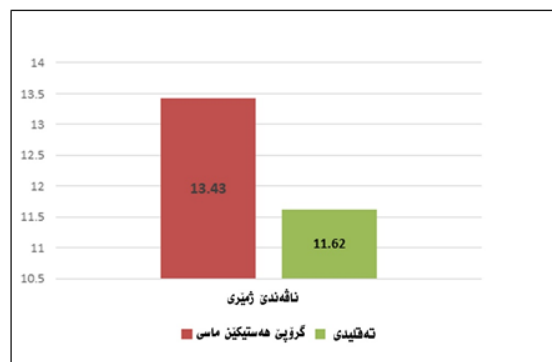
ل دووماهییا فه کولین نه م گه هشتینه نه فان نه انجامان:

1. بکارهینان ستراتیجیه تا ههستکین ماسی د بابه تی زمانیدا بو فیرخوازن پشکا زمان کوردی بالکیش و نوی بوو.
2. گوهورینا و اتاییدا د گوهرهرا به هدینیدا ب بوورینا دهی دیار دبیت، کو هنده ک په یف ژ لای و اتاییده هاتینه گوهورین و ژ کارهینان ک هفتینه، وه ک په یفا "سه رهش" بو کچا نه شوپیری دکه فندا بکاردهات و نوکه په یفا "سنگل" یا زمان ئنگیزی ل جهی نه وی بکاردهیت.
3. ستراتیجیه تا ههستکین ماسی ل دهف گرؤپ تاکیکی د بابه تی گوهورینا و اتاییدا ب نه انجامین کاریگر دیاربوو، کو جوداهی د نافهرا ههر دوو نافه ندان دا هه یه و د بهرزه ونندیا نافه ندی ژمیریدا هاتینه، ههروه سا بهای هژماری (8.19) مهزتره ژ بهای خشته یی (2.03) هاتیه و نه فه ب هه بوونا جیاوازی د نافهرا نافه ندی گریمان کری و نافه ندی ژمیریدا دیار دکه ت، کو نافه ندی ژمیر (13.43) مهزتره ژ نافه ندی گریمان کری، نه فی کاریگری ل سهر بکارهینان و تیگه هشتنا بابه تی ل دهف تاکن سهمپلا فه کولین یا ب نافه سهمپلا تاکیکی ب شیوه یه کی گشتی هه بوون .

4. ل دویف بگورئ ره گهزی جوداهی د نافهرا ره گهزی نیر و می ل ستراتیجیه تا ههستکین ماسیدا د بابه تی گوهورینا و اتاییدا نینه، چونکی بهای تائی یی هژماری (0.8) کیمتره ژ بهای خشته یی (2.03) و نه فه ب نه بوونا جوداهی د نافهرا تاکن سهمپلا فه کولین یین فیریون ب ههستکین ماسی یین نیر و میدا د بابه تی گوهورینا و اتاییدا نینه.

5. دویف بگورئ گرؤپا نه وه گرؤپ ههستکین ماسی ژماره یا نه وان (35) فیرخوازن و گرؤپ تهقلیدی بهای تائی یی هژماری (3.1) بلندتره ژ بهای تائی یی خشته یی (1.9) و ب نه فی شیوهی جوداهی د نافهرا ههر دوو گرؤپاندا هه یه و د

نافهرا ههر دوو گرؤپاندا هه یه و د بهرزه ونندیا گرؤپ ههستکین ماسی یان گرؤپ (تاکیکی) دا یه، چونکی نافه ندی ژمیری ب پله یا (13.43) بلندتره ژ گرؤپ تهقلیدی، کو ب پله یا (11.62) د بابه تی گوهورینا و اتاییدا هاتیه و د بهرزه ونندیا گرؤپ تاکیکی ریاده.

نه خشه یی ژماره (1) نافه ندی ژمیری یی ههردوو گرؤپان ل دویف نه خشه یی ژماره (1) د شروفه کرنا بابه تی گوهورینا و اتاییدا د بهرزه ونندیا گرؤپ ههستکین ماسیدا بوو و نافه ندی ژمیری ب ریژه یا (13.43) یه و بلندترین ناسته ژ یی شروفه کرنا بابه تی د گرؤپا تهقلیدی و ب ریژه یا (11.62) نزمترین پله هاتیه ل نه فیری دیار دبیت، کو شروفه کرنا بابه تی ل دویف ستراتیجیه تا ههستکین ماسی بو بابه تی خواندن بالکیشتره، چونکی دروستکرنا نه خشه و هیلین ههستکین ماسی پتر ب روونی بابه ت و هوکار و ل گه ل چاره سهریان ل پش چافین فیرخوازن دهیته روونکر و ریژه یا به شداری ژ یی وانه ییدا پتره، چونکی فیرخواز ل دویف پینگافین ستراتیجیه تا نافهرا هنده ک هوکاران ل دهف خو هه لدگریت و پاشی دی بیژیت و پاشی فیرکار نه وان هوکاران ژ ئیک جودادکته و یین دروست و رهوا تو ماردکته.

گریمانیه سینی: نه ری جوداهی د دهلاله تا ناماریدا ل ناستی (0.05) د نافهرا نافه ندی نمره یین تاکن سهمپلا ههستکین ماسی و تاکن سهمپلا تهقلیدی ل دویف بگورئ ره گهزی (نیر، می) د شروفه کرنا بابه تی گوهورینا و اتاییدا هه یه؟ ژبو پشت راست بوون ژ نه فی فه کولری نافه ندی ژمیری و لادهری پیه ری یین تاکن سهمپلا فه کولین یین ههر دوو گرؤپان ل دویف بگورئ ره گهزی و نه انجام د خشته یی ژماره (5) دا هاتیه، وه ک:

خشته یی ژماره (5) بهای تائی یی گرؤپا فیریون ب ههستکین ماسی ل دویف بگورئ ره گهز هاتیه روونکر

ردگهز	هژماره	نافه ندی ژمیری	لاهوری پیه ری	بهاین تائی		ناستی دهلاسی و نمرتین نازاد	دانه
				هژماری	خشته یی		
نیر	14	13.00	2.148	0.8	0.00	جوداهی نینه	
من	21	13.71	2.686	2.03	(33)		
سرجه م	35						

16. محمد حسين مجد رشيد (القادري)- منى عطا الله الشويلات، 2014، الاساليب الاحصائية في العلوم الادارية "تطبيقات باستخدام spss"، الطبعة الثانية، دارصفاء للنشر والتوزيع، عمان.
17. مروان عبدالحميد ابراهيم، 2000، الاحصاء الوصفي و الاستدلالي، الطبعة الاولى، دار الفكر للطباعة والنشر، سوريا.
18. Bilsel, R.U C. & Lin, DKJ, 2012, Ishikawa Cause and Effect Diagrams Using Capture Recapture Techniques. Quality Technology & Quantitative Management , 9 (2).
19. Martin, J, 2006, Fishy story. Jurnal Penyelidikan Tindakan Tahun 1.
20. Mohammad Salem Al-Amarat, 2019, The Degree of Applying Ishikawa (fish bone) Strategy and Creative Thinking by the Principals of Tafila City Schools in Solving the Problems of School, Journal of Education and Human Development, Published by American Research Institute for Policy Development.
21. Nasir, 2014, FISHBONE STRATEGY IN TEACHING ENGLISH IN INDONESIA: A TOOL ORGANIZER FOR LEARNING EFL READING, The Second International Conference on Education and Language (2nd ICLE) 2014 ISSN 2303-1417 Bandar Lampung University (UBL), Indonesia.

پاشكۆ

به رسفا دروست هه لبرتيره:

- أ- گوهورينا واتايا باهه تي؟ (1- نه زمانى، 2- پراگماتيک، 3- واتاسازى، 4- په يفسازى)
- ب- بهرته نگبوننا واتاي ئه وه:
1. واتاي ژ يا گشتى بو واتايا تايبه تي دهيته گوهوريني ئ:
  2. واتاي ژ يا گشتى بو واتايا تايبه تي ناگوهوريت.
  3. واتاي ژ يا تايبه تي بو واتايا گشتى دگوهوريت.
  4. واتاي ژ مه عنه وى بو واتايا تايبه تي دگوهوريت.
- ج- هوکارى گوهورينا واتاي :
- 1- زالبوونا زمانه کى. 2- بو خووشى 3- دهسته له لاندان
  4. هيچ ژ ئه فان نين.
  - د- هوکارى جفاکى: 1- خزمایه تي و رهوشه نيبيرى 2- جفاکى و دهروونى 3- دهروونى و خزمایه تي 4- رهوشه نيبيرى و دهروونى
  - ه- هوکارى داهينان: 1- نه پيدفيا مرووثى 2- نقيسه ر و هوزانفانان 3- زيده بوون 4- هيچيان
  - ز- هوکارى زانستى: 1- پيدفيا 2- زانستين جفاکى 3- هوکارى پاميارى 4- هوکارى دهروونى
  - ژ- گوهورينا واتاي د شيوه ي هيلکارى: 1- ئاسان 2- نه ئاسانه
  - 3- زيده بوون 4- چ نه بوون
  - س- کيژ بو شووفا کرنا گوهورينا واتاي باشه: 1- ستراتيجهيت
  - 2- فه کوولين 3- بي پلانى 4- هيچيان

بهرزه و نديا گرۆپى ههستيکين ماسى يان گرۆپى (تافيكرى) دا به.

6. شووفا کرنا باهه تي گوهورينا واتاي د گرۆپا ته قليديدا ب زيژها (11.62) نزمترین پله هاتيه ل ئه فترى ديارديت، كو شووفا کرنا باهه تي ل دويف ستراتيجهيتا ههستيکين ماسى بو باهه تي خواندنى بالكيشتره، چونكى هه بوونا نه خشه و هيلين ههستيکين ماسى پتر ب روونى باهه تي و ئه گهرين باهه تي و ل گهل چاره سريان ل پيش چاقين فخرخوازان و زيژها به شدارى ژى د وانه ييدا پتره، چونكى فخرخوازان ل دويف پينگافين ستراتيجهيتا نافبرى هنده ك هوکاران ل دهف خو هه لدرگيت و پاشى دى دياركهت و پاشى فتركار ئه وان هوکاران ژ ئيك جودادكهت و يين دروست و رهوا توامردكهت.

ليستا زيده ران:

1. عه بدلوا حيد موشير دزهى، 2010، واتاسازى په يف و رسته، چاپى به كه م، چاپخانه ي روزه هلات، هه ولير.
2. ابراهيم انيس، 1984، دلالة الألفاظ، مكتبة الأنجلو المصرية، الطبعة الخامسة، مكتبة الانجلو المصرية، مصر.
3. احمد مختار عمر، 1985، علم الدلالة، الطبعة الاولى، مكتبة دار العروبة للنشر والتوزيع، كويت.
4. بيرو جبر، 1988، علم الدلالة، ت. منذر عياش، طلاس للدراسات والترجمة والنشر، دمشق، الطبعة الأولى.
5. جودت احمد سعادة، 2015، مهارات التفكير والتعلم، الطبعة الاولى، دار المسيرة للنشر والتوزيع، عمان.
6. جودت احمد سعادة، 2018، استراتيجيات التدريس المعاصرة مع الامثلة، الطبعة الاولى، دار المسيرة للنشر والتوزيع، عمان.
7. حسن شحاتة- زينب النجار، 2003، معجم المصطلحات التربوية النفسية، الطبعة الاولى، دار المصرية اللبنانية.
8. د. علي عبد الواحد وافي، 2004، علم اللغة، الطبعة التاسعة، دار النهضة مصر، القاهرة.
9. ديرك جيرارتس، 2013 نظريات علم الدلالة المعجمي، تر، عادة عقاب بن عميرة، نهى مجد الجاسر، الأكاديمية الحديثة للكتاب الجامعي، الطبعة الاولى، القاهرة.
10. ديرك جيرارتس، 2013، نظريات علم الدلالة المعجمي، م. مجد العبد و اخرون، الأكاديمية الحديثة للكتاب الجامعي.
11. رعد مهدي الرزوقي، سهى ابراهيم عبدالكريم، 2017، استراتيجيات تعلم و تعليم العلوم، دار المسيرة، الطبعة السابعة، عمان- الاردن.
12. ستيفن اولمان، 1997، دور الكلمة في اللغة، ت: كمال بشر، دار الغرب للطباعة والنشر والتوزيع، الطبعة الاولى، مصر.
13. عبدالواحد حميد الكبيسي- ججيل حسون افاقة، 2014، تدريس الرياضيات وفق استراتيجيات النظرية البنائية (المعرفية و فوق المعرفة)، دار الاعصار العلمي، عمان، الطبعة الاولى، لاردن.
14. عوض حيدر، 2005، علم الدلالة دراسة نظرية وتطبيقية، مكتبة الآداب للطباعة والنشر، الطبعة الاولى، القاهرة- مصر.
15. محسن علي عطية، 2008، الاستراتيجيات الحديثة في التدريس الفعال، الطبعة الاولى، دار صفاء، عمان، الاردن.

- ش- به یف ژبه ر گوهورینا زمانی ل دو یف ده می واتایه کا دی وهر دگریت و هزر و واتایه کا دی روون دکهت و مه بهست ژئ گوهورینا واتایا په یفانه، ب بوچوونا ته ئەفه: 1- دروسته 2- شاشه 3- نه دروسته 4- دویره ژ راستی
- ح- ب دیتنا زانا ئولمانی واتا پیکدهیت ژ په یوه ندیه کا ئالوگور د نافه را په یفی و واتاییدا و ههر گوهورینه کا د ئەوی) په یوه ندی دا رووی بدهت ب گوهورینا واتای د هیت هژماردن. 1- به لی 2- نه خیر 3- نزانم 4- دویره ژ بابه تی
- خ- واتایه کا نوی ب په یفه کا که فن بدهن، ئانکو په یفه کا که فن ژلای واتایفه بخوازین بو واتایه کا نوی: 1- به لی 2- نه خیر 3- هیچیان 4- نزانم
- ج- پيشفه چوونا زانستی و ته کنۆلۆجیای رۆله کی بهرچاف د گه شه و گوهورینا واتاییدا ل سهر هه می زمانان هه یه: 1- به لی 2- نه خیر 3- نزانم 4- دویره ژ بابه تی
- ق- مفایین ستراتییجه تا هه ستیکین ماسی په ییدا بوونا ده لیفا فیربوون و کارکرنی وهك گرۆپ و مفا وهرگرتن ژ شاره زاییا هه مییان: 1- راستبوو 2- خو شبوو 3- بدلی من بوو 4- بیزاربوو
- ف- زمان زینده وهره کی زیندییه و خوه دی تاییه تمه ندین خو یین سروشتیه: 1- به لی 2- نه خیر 3- شاشه 4- دویره ژ بابه تی .
- ک- هۆکارین دهروونی: رۆلی دگه شکرنا واتاییدا هه یه ، کو بو دهر برینکرنی ژ رهوش و هه لچوون و بارۆدۆخی تاک تیدا دهر باز دبیت: 1- به لی 2- نه خیر 3- شاشه 4- نزانم
- گ- فه گوهاستنا واتای ژ واتایا تاییه تی بو واتایه کا گشتی و سه ره پایتر، هوسان په یف دی چه ندین واتا دت و دی گشتگیر تر بیت ژ واتایا خو یا به ری دبیته: 1- به رفره هبوونا واتای 2- به رته نگبوونا واتای 3- نزمبوونا واتای 4- هیچیان نینه.
- ل- ئەوه هنده ک په یف واتایا ئەوان بو رامانا بلند دهین دبیزن ئەفی جۆری: 1- به رفره هبوونا واتای 2- به رته نگبوونا واتای 3- نزمبوونا واتای 4- بلندبوونا واتای.
- ن- گوهورینا په یفه کا نوی ب واتایه کا که فن بدهن، ئانکو په یفه کا نوی ب خواستنا واتاییا په یفه کا که فن بدهت واتای: 1- به لی 2- نه خیر 3- شاشه 4- دویره ژ بابه تی
- ع- گوهورینا واتای د ژیانیدا هه ست پیدکه ی هه یه: 1- به لی 2- نه خیر 3- نزانم 4- هیچیان نینه.
- غ- گوهورینا واتای ب شیوه یی: 1- به لزه 2- هیواشه 3- نینه 4- نزانم.